

PRAKISCHE INZICHTEN
Dementie en psychiatrie in
de thuiszorg:
ondersteuning van de
mantelzorger

Expertendag
Dementie & psychiatrie

Elfde-Liniestraat 24, 3500 Hasselt, www.pxl.be

Inhoud

- Mantelzorg in een veranderende context
- Samenwerken binnen de triade
- Verschillende rollen in de samenwerking
- In gesprek met de mantelzorger
- Mindsed voor draaglast en draagkracht
- Mogelijke ondersteuningsstrategieën
- Het leven zoals het is ...
- Besluit & referenties

Mantelzorg in een veranderende context

Stelling 1

Een mantelzorger is een ander woord voor vrijwilliger?
Waar of niet waar?

Mantelzorg in een veranderende context

Stelling 2

Ongeveer 1 op de 4 volwassen burgers zijn mantelzorger?
Waar of niet waar?

Mantelzorg in een veranderende context

Stelling 3

Ongeveer 1 op de 4 mantelzorgers zijn zwaar overbelast?
Waar of niet waar?

Mantelzorg in een veranderende context

Stelling 4

Mantelzorgers zijn mensen die altijd alleen voor hun naaste zorgen?
Waar of niet waar?

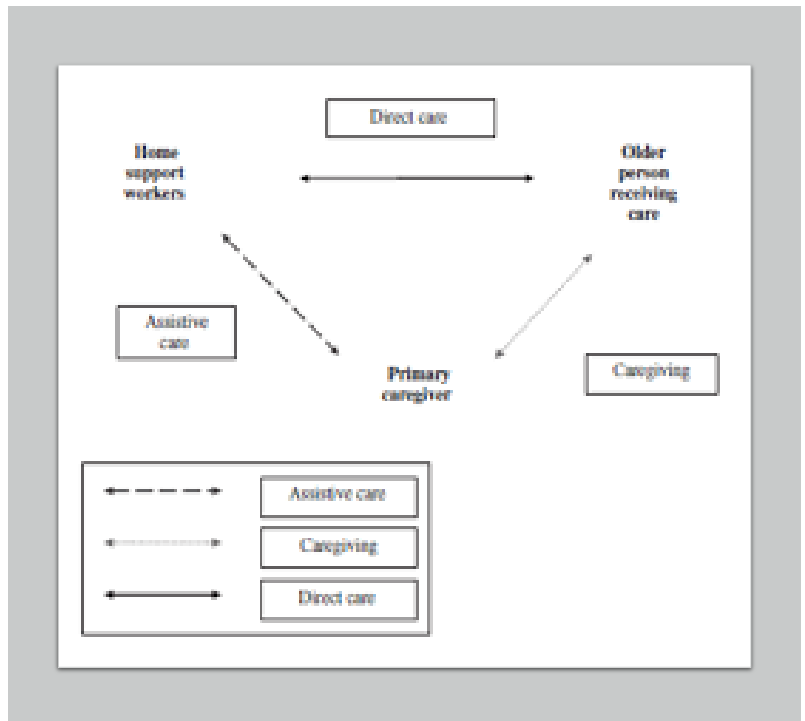
Mantelzorg in een veranderende context

- Vergrijzing
  - Levensverwachting ↗
  - Aantal ouderen ↗ 80+: 2010: 269.957; 2050: 685.000
- Capaciteit residentiële instellingen
- Veranderde gezinssamenstelling
- Arbeidsmarkt

Samenwerken binnen de triade

- 3 partners
- 3 principes
- 3 dimensies

Samenwerken binnen de triade

- Principe 1: volgorde en anciënniteit
  - Tijdslijn van inschakelen van professionele zorg
  - Bescheidenheid tonen en in de leer gaan als professional
- Principe 2: verbinding
  - Winst voor alle partijen door open te communiceren
- Principe 3: positie
  - Plek vinden als professional binnen de driehoek
  - Professionele betrokkenheid en vakkennis

Samenwerken binnen de triade

- Dimensie 1: relatie
  - Elkaar leren kennen en de uitbouw van het samenwerken
  - Het aangaan van een dialoog

- Dimensie 2: taak
  - Het samen bepalen van doelen, het maken van afspraken en het plannen en uitvoeren van taken

- Dimensie 3: groei
  - Vinger aan de pols houden

Samenwerken binnen de triade

Oefening (deel 1)

Wat doe ik in mijn dagelijks werk met of voor mantelzorgers en het sociaal netwerk van cliënten?

Verschillende rollen van de mantelzorger

Steeds meer aandacht voor mantelzorg

Samenwerken

mede-hulpverlener

Ondersteunen

mede-cliënt

Faciliteren

persoonlijke band

Afstemmen

expert

Verschillende rollen van de mantelzorg

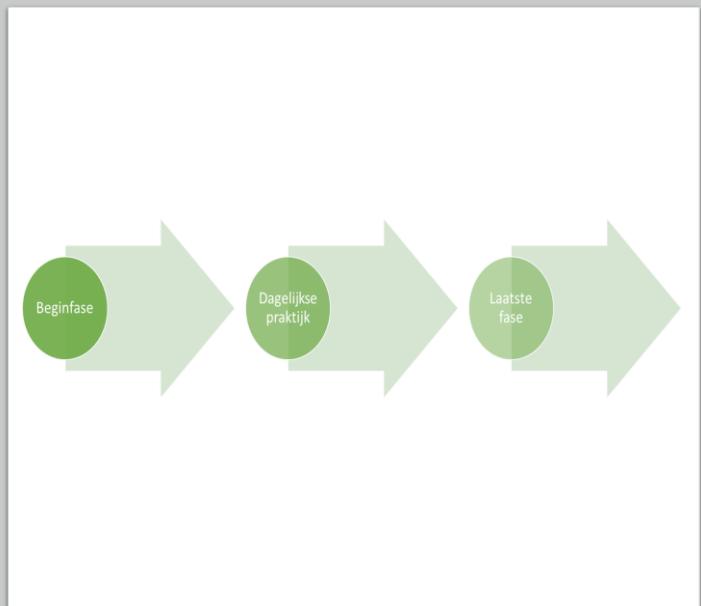
- **Samenwerken** met mantelzorgers als partner in de zorg.
- **Ondersteunen** van mantelzorgers die ook zelf vragen en behoefte aan hulp hebben.
- **Faciliteren** van de persoonlijke relatie die mantelzorgers hebben met hun naaste.
- **Afstemmen** met mantelzorgers vanwege hun kennis en expertise door het (jarenlang) zorgen voor hun naaste.

Verschillende rollen van de mantelzorger

Oefening (deel 2)

Plaats jouw activiteiten (deel 1) binnen de verschillende rollen van de mantelzorger.

In gesprek met de mantelzorg

In gesprek met de mantelzorger

- Methodisch proces met verschillende rondetafelgesprekken
- Afstemmen van rollen en taken binnen triade
- Gespreksvaardigheden
  - Smeer NIVEA
  - Wees een OEN
  - Geef LSD
  - Laat je OMA thuis
  - Stel open vragen: wat, waar, hoe, wie en wanneer?

In gesprek met de mantelzorger

- Verschillende methodieken en instrumenten
  - Zicht op mantelzorg
  - PRISMA
  - Samenspraak
  - E-zorgplan
  - Onlineapplicaties
  - ...

In gesprek met de mantelzorg

In gesprek met de mantelzorger: beginfase

Samenwerken

- Informeren over zorgverlening en organisatie
- Hoe elkaar aan te vullen in de zorg en ondersteuning
- Afspreken wie wat doet

Ondersteunen

- Oog hebben voor (over)belasting en behoud vitaliteit
- Waarden en ondersteunen
- In kaart brengen van netwerk en/of verwijzen naar andere vormen van ondersteuning

Faciliteren

- Ruimte bieden aan voortzetting van persoonlijke relatie(s)
- Privacy respecteren
- Bespreken hoe cliënt en mantelzorger(s) zoveel mogelijk het leven kunnen blijven leiden dat ze graag willen

Afstemmen

- Informeren naar wensen en behoeften van cliënt
- Mantelzorger vragen naar ervaringskennis en deskundigheid
- Wederzijdse verwachtingen uitspreken

In gesprek met de mantelzorg: dagelijkse praktijk

Samenwerken

- Elkaar goed op de hoogte houden
- Uitwisselen tips en vaardigheden
- Evalueren van zorg en afspraken over de samenwerking

Ondersteunen

- Oog houden voor (over)belasting en behoud vitaliteit
- Helpen omgaan met veranderingen in ziekte en/of gedrag van cliënt
- Betrokkenheid van netwerk bespreken en stimuleren

Faciliteren

- Respecteren van en ruimte bieden aan eigen gewoontes
- Privacy bij toename van zorg faciliteren
- Mogelijkheden bieden om zoveel mogelijk leven te blijven leiden als cliënt en mantelzorg(s)

Afstemmen

- Veranderingen in wensen en behoeften van cliënt bespreken
- Nieuwe ervaringen, kennis en inzichten uitwisselen
- Wederzijdse verwachtingen evalueren

In gesprek met de mantelzorg: laatste fase

Samenwerken

- Terugblikken op samenwerking
- Informereren over verhuizing
- In samenspraak besluiten nemen in palliatieve & terminale fase

Ondersteunen

- Ondersteuningsbehoeftes, en -mogelijkheden na vertrek bespreken
- Ondersteuningsbehoefte bij verhuizing bespreken
- Ondersteuning bieden bij (naderend) afscheid

Faciliteren

- Versterken zelf- en samenredzaamheid
- Mogelijkheden voor behouden van relatie(s) en gewoontes na verhuizing
- Privacy bij afscheid

Afstemmen

- Tips en vaardigheden overdragen voor zorg en ondersteuning thuis
- Gevolgen van verhuizing bespreken
- Wensen bespreken over (naderend) afscheid

Mindset voor draaglast en draagkracht

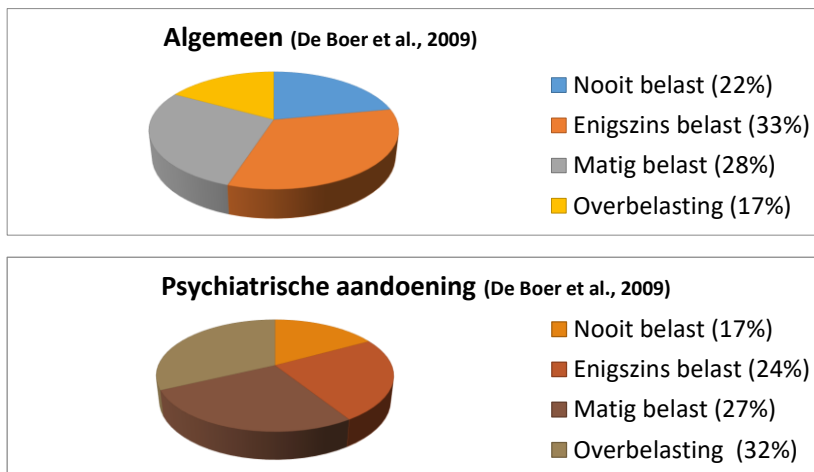
De onmisbare mantelzorger

Thuis van den Akker
i.o.m. Zorgverzekering.nl

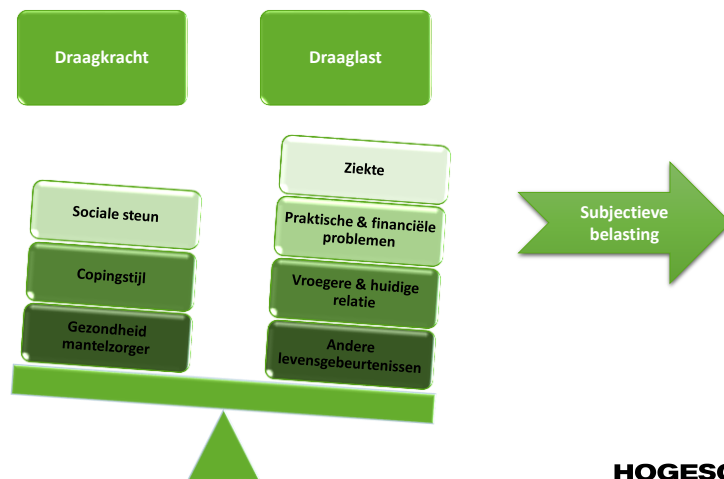

Mindset voor draaglast en draagkracht

23

Mindset voor draaglast en draagkracht

Mindset voor draaglast en draagkracht

- Detectie van (over)belasting aan de hand van screeningtools
  - Caregiver Strain Index (CSI)
  - Ervaren druk door informele zorg (EDIZ)
  - Inventarisatielijst Mantelzorg
Sense of Competence Questionnaire (SCQ)
  - Sociale Steun Lijst (SSL-I-12)
  - ...

Mogelijke ondersteuningsstrategieën

Mogelijke ondersteuningsstrategieën

- Respijtzorg, sociaal contact en lotgenoten
  - Expertisepunt Mantelzorg
  - Mantelzorgverenigingen
  - Praatcafés dementie
  - Familiegroepen Vlaamse Alzheimer Liga
- Psycho-educatie voor mantelzorgers
- Samenwerken met professionele zorg
  - Sociaal onderzoek voor inschakelen van thuiszorg
  - Rechtenonderzoek voor tussenkomsten en vrijstellingen
  - ...

Het leven zoals het is ...

Piramide-oefening

Jullie kruipen zo meteen in de huid van iemand anders:

CLIËNT	MANTELZORGER	PROFESSIONAL (verzorgende)
--------	--------------	----------------------------

Probeer je in die persoon in te leven en doorloop samen het 5 stappenplan.

Het leven zoals het is ...

1. Voorkant: wat staat er op het kaartje?
2. Wat ga je doen?
  1. Geef het woord aan de professionals (verzorgenden).
  2. Geef het woord aan de cliënten.
  3. Geef het woord aan de mantelzorgers.
  4. Wat zou je als professional anders doen na de uitleg van de cliënt en mantelzorgers?
3. Achterkant: wat ga je doen?
  1. Herhaal stap 2
4. Kom uit jouw rol
5. Voorbereiding plenaire bespreking
  1. Hoe hebben jullie de moeilijkheden aangepakt?
  2. Wat is jou opgevallen? Had je verwacht dat de cliënt en de mantelzorgers zich zo zouden voelen of gedragen?
  3. Wat neem je mee naar jouw eigen werksetting?

Besluit

- Van dialoog naar dialoog!
- De mantelzorgers neemt verschillende rollen op
  - Samenwerken
  - Ondersteunen
  - Faciliteren
  - Afstemmen
- Doorvragen, positief bekrachtigen en erkennen

Referenties

- Knaeps J. et al. (2018) Zorg voor mantelzorg. Handboek voor studenten en professionals in zorg en welzijn. Wommelgem: Van In.
- Milissen K., De Maesschalck L., Abraham I. (2016) Verpleegkundige zorgaspecten bij ouderen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Walgraef I., De Witte N., De Koker B. (2018) Actieonderzoek ter verbetering van de samenwerking tussen cliënt, professionele zorg en mantelzorg. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- www.expertisepuntmantelzorg.be
- www.movisie.nl/publicatie/werkboek-mantelzorg

